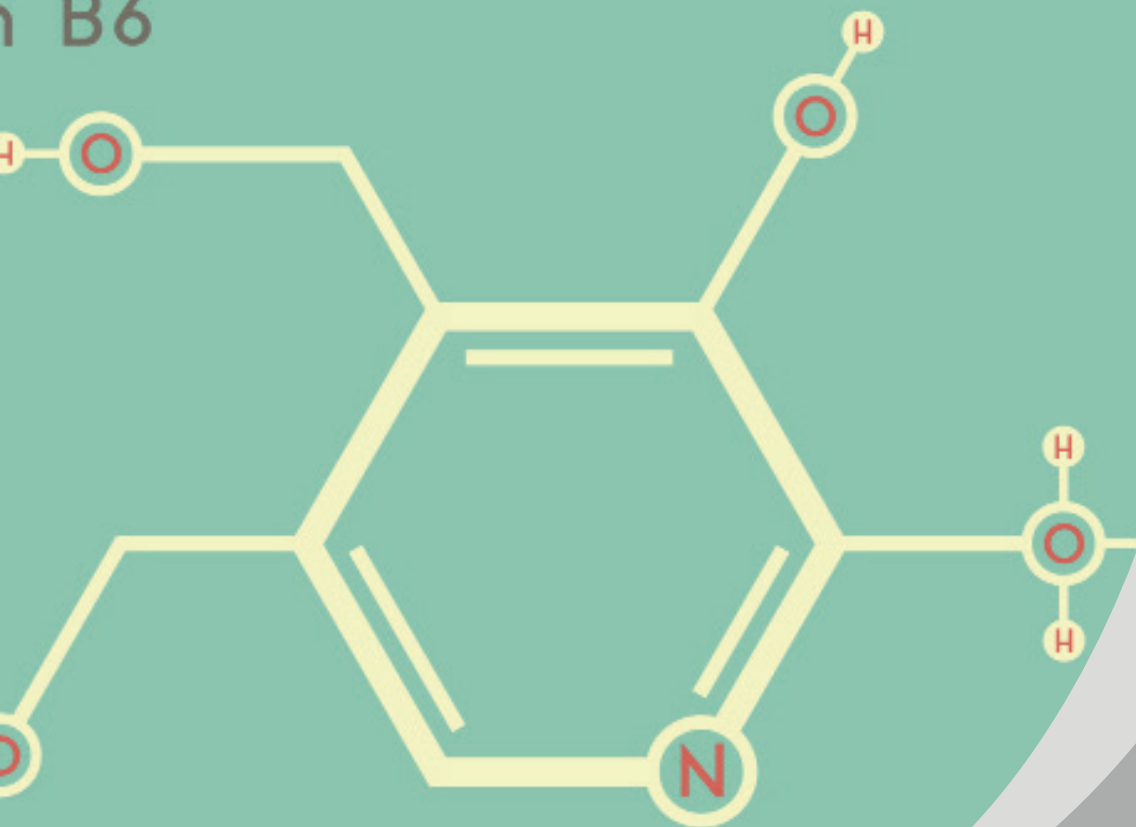

B6

4-5-Bis-hydroxymeth

CHEMIA W
PIGUŁCE

KRZYSZTOF
BŁASZCZAK

SCENARIUSZ LEKCJI

Program nauczania chemii – zakres podstawowy dla III etapu edukacji

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2019

Redakcja merytoryczna – dr inż. Agnieszka Jaworska

Recenzja merytoryczna – Agnieszka Pieszalska

dr Adam Cudowski

Katarzyna Szczepkowska-Szczęśniak

dr Beata Rola

Redakcja językowa i korekta – Altix

Projekt graficzny i projekt okładki – Altix

Skład i redakcja techniczna – Altix

Warszawa 2019

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Temat:

Jakie właściwości fizyczne i chemiczne wykazują niższe i wyższe kwasy karboksylowe?

Adresat/klasa/czas trwania lekcji:

Uczeń szkoły ponadpodstawowej/kl.II/45 min.

Etap edukacyjny/poziom kształcenia:

III etap edukacji/poziom podstawowy – zagadnienia podkreślone dotyczą treści wykraczających poza podstawę programową.

Miejsce:

Klasa szkolna – laboratorium chemiczne

Cele ogólne lekcji:

- Zapoznanie uczniów z właściwościami fizycznymi i chemicznymi niższych i wyższych kwasów karboksylowych. Kształtowanie umiejętności projektowania i przeprowadzania eksperymentów, rozwijanie umiejętności przeprowadzania obserwacji oraz wyciągania z nich wniosków. Kształtowanie umiejętności kreatywnego myślenia oraz współdziałania i skutecznego komunikowania się podczas rozwiązywania problemu. Kształtowanie umiejętności formułowania wypowiedzi i wypowiedanie się zgodnie z przyjętym tokiem rozumowania.

Cele sformułowane w języku ucznia:

- poznam właściwości fizyczne i chemiczne kwasów karboksylowych; dowiem się, dlaczego kwas mrówkowy w reakcji z manganianem (VII) potasu w obecności kwasu siarkowego (VI) wykazuje właściwości redukujące; dowiem się, jakie są podobieństwa i różnice we właściwościach niższych i wyższych kwasów karboksylowych.
- Kompetencje kluczowe: w zakresie rozumienia i tworzenia informacji; matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii; osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Środki dydaktyczne:

metodnik lub kartki zielone, żółte i czerwone, karta pracy ucznia, instrukcje do doświadczeń, tablica, sprzęt i szkło laboratoryjne: zlewki, probówki, pipety, łąpy do probówek, statywy do probówek, szczypce metalowe; odczynniki: kwas metanowy, k. etanowy, k. butanowy, k. palmitynowy, k. stearynowy, k. oleinowy, wodorotlenek sodu, fenoloftaleina, tlenek glinu, magnez, azotan(V) potasu, manganian(VII) potasu, kwas siarkowy(VI), tlenek miedzi(II), uniwersalny papierek wskaźnikowy, woda.

Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji lekcji:

komputery z dostępem do internetu, rzutnik multimedialny, tablica interaktywna, prezentacja multimedialna; zasób YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=LrgPBkSi1H0>.

Metody i techniki nauczania/formy pracy:

burza mózgów, metoda lekcji odwróconej; eksperyment; technika świateł drogowych do samooceny ucznia; technika zdań podsumowujących, quiz / praca zbiorowa, praca w grupie, praca indywidualna.

Przebieg lekcji:

Faza wstępna

1. Nauczyciel rozdaje uczniom metodniki do zastosowania techniki świateł drogowych.
2. Zaciekawienie i dyskusja. Nauczyciel zadaje uczniom pytania, np.: Kwas mrówkowy, kwas szczawiowy, kwas masłowy – dlaczego takie są nazwy zwyczajowe kwasów? Jak sądzisz, w jakim stanie skupienia są kwasy karboksylowe?
3. Ustalenie celów lekcji. Nauczyciel podaje temat zajęć i wspólnie z uczniami ustala cele.
4. Rozpoznawanie wiedzy wyjściowej uczniów. Burza mózgów wokół pojęcia wyższe i niższe kwasy karboksylowe.
5. Zasady BHP- nauczyciel zapoznaje uczniów z kartami charakterystyk substancji, które będą używane na lekcjach.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel stosuje metodę lekcji odwróconej – uczniowie mieli za zadanie zapoznać się w domu z eksperymentami badania właściwości kwasów karboksylowych. Prowadzący zajęcia dzieli uczniów na grupy 4-osobowe, które będą przeprowadzały eksperymenty, polegające na badaniu właściwości fizycznych (stan skupienia, zapach, rozpuszczalność w wodzie, barwa) i chemicznych kwasów karboksylowych (odczyn): grupa I – kwas metanowy (reakcja z magnezem); reakcja z tlenkiem glinu, reakcja z wodorotlenkiem sodu]; grupa II – kwas etanowy (reakcja z tlenkiem miedzi(II)); reakcja z wodorotlenkiem sodu; reakcja z azotanem(V) potasu; grupa III – kwas butanowy (reakcja z magnezem; reakcja z tlenkiem glinu; reakcja z wodorotlenkiem sodu); grupa IV – kwas palmitynowy (reakcja z magnezem; reakcja z wodorotlenkiem sodu; reakcja z azotanem(V) sodu); grupa V – kwas stearynowy (reakcja z roztworem manganianu(VII) potasu; reakcja z tlenkiem miedzi (II); reakcja z wodorotlenkiem sodu); grupa VI – kwas oleinowy (reakcja z roztworem manganianu(VII) potasu; reakcja z magnezem; reakcja z wodorotlenkiem sodu).

2. Prowadzący zajęcia rozdaje uczniom instrukcje do eksperymentów i karty pracy oraz odpowiednie szkło i odczynniki chemiczne.
3. Uczniowie zapisują w kartach pracy swoje spostrzeżenia podczas wykonywania eksperymentu, wnioski i odpowiednie równania reakcji na wzorach sumarycznych, z podaniem nazwy produktów.
4. Po wykonaniu eksperymentów chętni uczniowie z poszczególnych grup omawiają właściwości danego kwasu i zapisują równania reakcji na tablicy.
5. Nauczyciel wyświetla film edukacyjny na tablicy multimedialnej korzystając z zasobu internetowego: <https://www.youtube.com/watch?v=LrgPBkSi1H0>- reakcja z manganianem(VII) potasu w obecności kwasu siarkowego(VI).
5. Prowadzący zajęcia podsumowuje pracę uczniów.

Faza podsumowująca (rekapitulacja)

1. Na podsumowanie lekcji nauczyciel proponuje uczniom quiz z wykorzystaniem aplikacji Quizizz i telefonów komórkowych – praca indywidualna.
2. Jako podsumowanie lekcji nauczyciel może wykorzystać zdania do uzupełnienia, które uczniowie również zamieszczają w swoim portfolio: Przypomniałem sobie, że...; Co było dla mnie łatwe...; Czego się nauczyłam/łem...; Co sprawiało mi trudność...

Komentarz metodyczny:

Środki dydaktyczne:

Instrukcje do doświadczeń przygotowuje nauczyciel. Dla ucznia słabowidzącego instrukcja może być napisana większą czcionką.

Metody pracy:

metoda eksperymentu uczniowskiego.

Formy pracy:

praca doświadczalna w grupach – wybór ucznia tutora w grupie.

Dostosowanie scenariusza do uczniów z SPE:

Scenariusz jest uniwersalny i można go dostosowywać do uczniów o SPE. Praca w grupach sprzyja wspieraniu się nawzajem uczniów, w tym o SPE. Nauczyciel powinien obserwować uczniów, umieć wykryć, co sprawia im szczególne trudności i wybrać odpowiedni sposób przezwyciężania tych trudności. Stosowanie kart pracy pozwoli uczniom na dostosowanie tempa pracy do ich własnych możliwości. Stosowanie eksperymentu pozwoli uczniom na angażowanie możliwie jak największej ilości zmysłów. W przypadku uczniów, którzy mają trudności z opanowaniem nowych treści lub podczas wykonywania zadań praktycznych, np. podczas wykonywania

eksperymentów, można zastosować tutoring rówieśniczy. Nauczyciel powinien podkreślać najmniejsze sukcesy oraz doceniać starania i motywację ucznia. Nauczyciel może określić rolę ucznia w grupie, przydzielając mu konkretne zadanie do wykonania. Nauczyciel powinien stosować bardziej przewidywalne zadania-indywidualne proste i zrozumiałe polecenia i wyjaśnienia oraz upewniać się, czy uczeń rozumie to, czego od niego się wymaga. Nauczyciel nie powinien wydawać zbyt wielu poleceń na raz, powinien powtarzać polecenia i zachęcać ucznia do aktywności. Może stosować działania wg podanej instrukcji, czy reagowanie na sygnał. Powinien stworzyć uczniowi odpowiednią przestrzeń w klasie, np. zapewnić miejsce blisko drzwi, aby uczeń mógł wyjść z sali, gdy będzie to konieczne. Nauczyciel powinien unikać sytuacji konfrontacji, a jeśli się taka zdarzy, postarać się odwracać uwagę ucznia.

Sposoby oceniania:

Podczas sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów, czy też podczas oceniania ich postępów, nauczyciel powinien stosować indywidualizację. Stosowanie elementów oceniania kształtującego, redukuje rywalizację z innymi uczniami (mając na uwadze uczniów z SPE) oraz pozwala na monitorowanie swoich postępów w czasie, m. in. poprzez przekazywanie informacji zwrotnej. Podczas oceniania w pracy grupowej, nauczyciel powinien zwracać uwagę na zaangażowanie poszczególnych uczniów i efekty ich pracy. Stosowanie samooceny poprzez technikę światła drogowych, technikę zdań podsumowujących, pozwala na monitorowanie postępów ucznia, następuje wówczas wzrost poczucia własnej wartości, dotyczy to także ucznia z SPE. Zastosowanie oceny koleżeńskiej sprawia, że uczniowie stają się bardziej samodzielni, odpowiedzialni za swoją naukę oraz wiedzę, czego jeszcze nie opanowali i czego muszą się jeszcze nauczyć. Zastosowane karty pracy są źródłem informacji dla nauczyciela o postępach ucznia.

Ewaluacja lekcji:

Nauczyciel powinien zastosować taką formę ewaluacji, która najbardziej pasuje do przeprowadzonej przez niego lekcji i która da mu najwięcej informacji na temat jego zaangażowania, umiejętności, kreatywności, trafności i skuteczności zastosowanych metod pracy i dobranych środków dydaktycznych, np.: technika zdań podsumowujących, które uczeń zamieszcza w portfolio: Przypomniałem sobie, że...; Łatwe było dla mnie...; Największe trudności sprawiało...; Dziś nauczyłem/łam się...; zastosowanie pytań sprawdzających wiedzę uczniów; technika ściana opinii (gadająca ściana); termometr.

Inne warunki: Nauczyciel czuwa nad przebiegiem części doświadczalnej, by zachowane były zasady bezpieczeństwa.